

בית דין צדק דקהל קדושת לוי ד'בארדיטשונ

BAIS DIN TZEDEK D'KEHAL KDISHAS LEVI

21 RITA AVENUE, MONSEY, N.Y. 10952 Tel. (914) 352-0532

קול קורא

להתודע ולהגלות

שכל איש ואשה העוברים על הדת והולכים לערכאות בלי רשות ביה"ד, אבדו זכותם, ובעל דינו ידו על העליונה אם הפסיד חייבים לשלם לו, ואם הרויח אין צריך לשלם (כמבואר בסו"כ"ו) ובעל האשה שהלכה לערכאות יקבל היתר ק"ר תיכף והיא לא תקבל הגט עד שתשלם כל ההזיקות ותעשה עירבון שלא תחזור לערכאות ואם תחזור הגט בטל למפרע כנפסק בשו"ע.

(א) סו"כ"ו ס"א אסור לדון בדיני עכו"ם וכו' יש לב"ד לנדותו ולהחרימו ולהכותו שיסלק יד עכו"ם.

(ב) נידונים כמוסרים הם וכל עוזריהם.

(ג) מוסר מקבלים עדות שלא בפניו הגה ואין צריכין לכיין כ"כ את העדות.

(ד) להוי ידוע אשר אשה שהלכה לערכאות קשה מאד שתקבל גט כי תמיד יש חשש שתחזור לערכאות, ועי"ז יפסל הגט כמבואר בסדר הגט סעיף פ"א שאם יאמר הבעל אלו ידעתי כך לא הייתי מגרש הגט פסול מספק וכו"ש כאן שנתן על דעת שלא יסחבוהו עוד לערכאות ואם היא תעבור ע"ז הרי הוא גט מוטעה והוא פסול ודאי ואם נישאת בניה ממזרים וע"כ א"א לתת לה הגט בשום אופן אם יש איזה חשש שהיא תחזור לערכאות וקרוב הדבר שתשב ימים רבים עד שיתברר בנדאי שלא תחזור לערכאות עוד וע"כ השמרו והזהרו בית ישראל להתרחק מלידך לערכאות של עכו"ם הוין מהעבירה הנוראה שיש בהליכה לערכאות ושלום על ישראל.

(ה) אסור לתבוע שום תביעה הן הבעל מהאשה הן האשה מהבעל אחר הגט, בין בדיני תורה וכו"ש בערכאות.

(ו) רבנים שמתירין ללכת בערכאות במקום שאין צד שני מסרב לדין תורה ולא יצא עליה כתב סירוב אסור לדון אצלם וכל דיניהם בטלים וכל הכשרים שלהם פתם פת עכו"ם וינם יין נסך ואסור להתפלל אצלם עד אשר ישבו מדרכם הרעה ברכים, כמו שפסק הרמ"א וכן מחרימין המחזיק ביד ההולך לפני עכו"ם.

(ז) רבנים שמקבלים בעל דין קודם שיצא מהערכאות אין שום הויב על צד השני לענות להם וכל מה שעושים ופוסקים אין לו שום ערך וגרועים מב"ד של הדייטות ועמי הארץ, כמו שביירו כל זאת הרה"ג שליט"א וזאת לדעת כי צו הגנה הנקרא ארדער אוף פראטעקשען הוא ג"כ ערכאות וצריך היתר מב"ד לעשותו אם יש שהות ואינו מקום פיקוח נפש ממש.

וכל השומע לתורה יפרח בימיו צדיק ובכל אשר יפנה יצליח וישכון בטח שאנן אמן.

והגאון בעל ישועות יעקב להתיר, וק"ו כאן שגולה את ילדיו ומחנכת אותם לפי רוחה, ומשרשת שנאה בלבם לאביהם, ומוציאה ש"ר עליו, ומחללת את כבוד התורה בסירובה לד"ת, כי את כל טענותיה היתה יכולה לטעון בד"ת ולהתפשר, ובהליכתה לערכאות מייקרת שם אלילים, ופסקוה למורדת בבעלה ומסרבת לד"ת ומחרפת ומגדפת ומרימה יד בתורת משה, ועוברת על לא תגנוב ולא תגזול, וכל עוזריה כיו"ב, ולפי"ז ההיתר נכון אפילו אילו לא היה משליש הגט בבי"ד.

(ב) ועוד דכתב רבינו הצ"צ (אהע"ז סי' ד) דרוב פוסקים ס"ל דלא גזר רבינו גרשון בכה"ג.

(ג) בדברי חיים ח"ב (אהע"ז סי' ו) דבמורדת לא גזר ר"ג אלא שאין לה דין מורדת בלא התראה מ"מ עפ"י היתר ק"ר נוכל להתירו (גם בלי התראה, ובאמת היה כאן כמה התראות א) מהבי"ד ב) מרבני מאנסי ג) מהרב שהתרה בה שלישיית, ומה שאנשי השעלטער עשו לה היתר ללכת בערכאות ע"י השעלטער ראביי שלהם כבר הודה הרב ההוא שאינו צודק, וצוה לה ללכת לד"ת אלא שאמר שהיא אינה רוצה, דהנה מבואר בב"ח (אהע"ז סוף סי' א' ובתשו' סי' צג) דרבינו גרשום מאור הגולה מחמת חומר התקנה שאסר לאיש לישא אשה על אשתו לכן מסר לחכמים שבכל דור זה הכח אם יראו מחמת תיקון העולם להתיר הרשות בידם באיזה ענין שיראו שמהצורך להתיר ולא דוקא נשתטית וא"כ נפלו כל התשובות דלא שייך דכ"א יאמר שאשתו מורדת, שהרי אסור לישא בלי ק"ר שיראו תוכן הדברים אם מהצורך להתיר ואם היא מורדת באמת, וכאן חייבים אנחנו להתיר, כי עוזריה המה הכותבים בעתונות וקוראים לכל אשה מעדת החרדים שיש לה איזה סיכסוך בביתה שיבאו אליהם ויעזרוה לברוח מבעלה לשעלטער שלהם שמקבלים תמיכה מהממשלה ע"י (ומרויחים מזה רווחים גדולים) א"כ היא פירצה נוראה כי אילו עושים מסחר לגרות ולפתות בנות ישראל העניות לעזוב את בתיהם ולהרבות גיטין בישראל, ולא לשמוע לתורה, כמאחז"ל כד מישלם שערא מכדא תיגרא נקיש ואתא, ובמקום לתמוך בעניים ולעשות שלום (כמ"ש בויקרא רבה פל"ד אות ט"ז שאמר הקב"ה ע"ז שלום יעשה לי) תומכים רק את הנשים ומפתים אותם לברוח מביתם כידוע (ויש הרבה מעשיות להאריך בזה, כגון אשה אחת מסקווער שהי"ל ג' ילדים ברחה לשעלטער והיו אנשים שתיווכו שלום בינה לבין בעלה ובעלי השעלטער כעסו ע"ז מאד, ולסוף כשחזרה כבר לא רצה בעלה לקבלה ושילם כתובה גדולה עשרים אלפים להפטר ממנה והיא מסתובבת ממקום למקום זה ימים ושנים, גם היום כ"ה ניסן סיפר הררש"ס נ"י אשר בלילה נקרא להציל אשה וכו' וסיפרה שהלכה לאנשי שעלטער של מאנסי ואמרו לה שאם לא תעזוב את בעלה לבא אל השעלטער ילכו אל השופט לקבל צו לקחת ילדיה ממנה ונפל עליה פחד ולכן הלכה אח"כ לשעלטער השני בפאר ראקאוועי וקיבלו אותה בספ"י ודיברו על לבה שתעזוב את בעלה כי הילדים צריכים להיות קצת בלי אביהם לאיזה זמן ע"כ תשאר בשעלטער, אלא שהי"ל סיעתא דשמיא שהיתה מעוברת והיתה צריכה לילך לבית החולים ללדת ואח"כ שלחה לסיגעייט ועי"ז

בית דין צדק דקהל קדושת לוי

21 RITA AV. MONSEY N.Y. 10952. 426-1349, 352-0532

בס"ד

במותב תלתא כחדא הוינא ואתא קדמנא מר
עזבה אותו זה שלש שנים, ושנה שלפני זה לימדתה אחותה למרוד בבעלה ומרהר
וויי וכששה חדשים לפני בריחתה בכל ליל שבת הכריחה אותו בצעקות שלא ידבר
יהודית אצל השולחן עם הילדים רק ענגליש ועוד דברים הרבה עשתה להקניטו והלכו
לד"ת וברחה מבי"ד לערכאות עפ"י עצת עוזריה, ומורדת בד"ת והוציאה עליו שם רע
בערכאות ע"י עדי פסיכיאטארס, וע"י רופאים קלים ורקים הדנים עפ"י נגיעותיהם
והשערותם הנכזבה, כנראה בעליל במכתב הנבל המסור השקרן ד"ר פלוני אשר גם
התפאר לפני הרב שלו שעם המכתב הזה היה יכול לקברו עד עולם, ודנוה למרת רבקה
הנ"ל כמסור ומלשין כמבואר בחו"מ סי' שפ"ח ס"ט אסור למסור ישראל ביד עכו"ם בין
בגופו בין בממונו ואפי' היה רשע וכו' ושם בסעי' י"ד מוסר מקבלין עדות שלא בפניו
וברמ"א כ' דא"צ לכוין העדות כ"כ ובס"י כ"ו ס"א בהג"ה יש לבי"ד לבדותו ולהחרימו
עד שיסלק יד עכו"ם, והיא וכל עוזריה הם מכ"ד שחייבין נידוי וחרם כבי"ד סי' של"ד
סמ"ג, והבי"ד שבחרה בהם וחתמה שטרי בירורין אצלם דנוה למסרבת בד"ת ומורדת
בבעלה, וכן פסק רב גדול א' שהתרה ג"כ בה שתבא לד"ת, ולאחרונה השיאו לה עוזריה
עצה שתשלח לו הזמנה מבי"ד אחר כדי שלא תקרא מורדת, והרב ההוא קיבל רשות
מבי"ד ראשון, אמנם היא לא באה לזמן הקצוב וממילא חזר הדבר לכמות שהיה שהיא
מסרבת ומורדת בבעלה ובתורה, וכל רצונה להוציא ממנו רשות חינוך בנותיו, והיא
מחנכת אותן בחינוך שלא עפ"י רוחו הרגיל במאנסי, וגם את ביתו היא רוצה לתפוס
ממנו, וגם ניתן לו רשות לבקר את הילדים רק שעתים פעם בשבועיים, אמנם היא
מקפדת מאד על איזה רגעים אם מקדים או מאחר מוזמן הקצוב, וגם יש אזהרה
מערכאות שאין לו שום רשות לומר דעה על לבושי הילדים ועל
צניעותם ואם יעבור ע"ז ויאמר לאחת מבנותיו שא' ממלבושיה
אינו נושא חן בעיניו הוציאו עליו רשות מבית המשפט לאוסרו
בבית האסורים על ששה חדשים, לכן הוא מדוכא מאד ומתחנן לתת לו היתר
מאה רבנים לישא אחרת כי לא יוכל לישב לבדו וגם עוד לא קיים מצות פו"ר כי אין לו
בן עדיין וגם לא יוכל לתת לה גט בעת שגולת ילדיו ואינה שומעת לד"ת ומושכת אותו
לערכאות בכל פעם.

הנה כבר יצא ההיתר מבית מדרשינו לצדד בהתירא א) עפ"י דברי רבינו החת"ס אה"ע
סי' א דרבינו גרשון לא גזר אלא לטובת האשה והיא אינה ראויה להיטיב כיון שאינה
רוצית ליכנס בתקנת הקהלות לפשר שרוצה לעגן אותו שניח שלו בידה ע"כ, וכ"כ
החת"ס (בכ"ב אהע"ז סי' קס"ו) במסרבת הסכים להצטרף להגאון ר' מרדכי בנעט מנ"ש

היא בביתה, ולולא זאת כבר היתה משפחה הזאת קרוב להשעלטער כי כן ישנם הרבה מעשיות שהפריעו שלום בית ושברו הבתים), ואילו לא יתערבו היה מקום לתווך שלום ברוב המקרים, ואם נתיר לו לינשא (כמו שפסקו הראשונים והאחרונים) והיא תוכרח לשבת עגונה עד שתכנע לתורה אזי יווסרו המורדים והמורדות שיתפרסם כי אצל יהודי אורטדוקסי הנוהג כתורה לא יוכלו אלו המזיקים לשלוט (כמ"ש החת"ס ומהרש"ם והנוב"י ונטע שורק ועוד). לכן הוא הכרח גדול להתיר להנשא **כדי למיגדר מילתא**.

ד) עוד צירוף משום קיום מצות פו"ר דלא קיים המצוה עדיין, דאין לו בן יעויין שם בד"ח הנ"ל.

ה) קדוש זקני מהרצ"ד משאמלוי וצללה"ה צירף שמא הלכה כנוב"י (מה"ת סי' ו) דבנכשל בעבירה (דמי שי"ל אשה אף שאינה בת בנים מ"מ ניצול ע"י מעבירה דיש לו פת בסלו ומי שיושב בלא אשה נכשל בהרהורי עבירה בכל יום דלאו כולי עלמא רב ספרא רווק הדר בכרך נינהו) יש להתיר אף לאותן השיטות דרבינו גרשון גזר אף היכא דיש ביטול פו"ר, ובני"ד שלא קיים עדיין מצות פו"ר י"ל שגם הנוב"י היה מתיר להדיא לא כעובדא דידי' שהי"ל בן ובת בחזקת חיים וקיימים ולכן אמר שאינו מוחה על מי שיתיר ולא התיר להדיא עכמד"ק, ועוד דבני"ד הרי היא מורדת ודאית לא כמו שם שהיה רק ספק מורדת, ובאופן כזה כ' הכנה"ג דרש"ך ס"ל דרגמ"ה לא גזר בשבויה אע"פ שהיא אנוסה וא"כ מכ"ש באינה אנוסה, ובדב"ח בשם הנוב"י (מה"ת סי' טו) כ' דמיירי רש"ך במקום מצות פו"ר דוקא, והא כאן הוא במקום מצות פו"ר.

ו) תשו' הב"ח דבכל דבר גדול בין הזיווגים מהני ק' רבנים.

ז) במהרש"ם (ח"ד סי' קכו) כ' באשה שגזלה כל ממון בעלה וברחה לאמעריקא ושלחו לה הזמנות ע"י הבי"ד באמעריקא איזה פעמים ועמדה במרדה ערך ב' שנים (ונ' מזה שהיו יודעים מקומה והיו יכולים לומר לה שתבוא ותקבל גיטה) שיש להתיר להבעל לישא אחרת ע"י ק"ר מג' ארצות וא"צ להשליש גט ולא כתובה, (מביא להקת גדולים וגאונים, מראה יחזקאל סי' צח דבפרוצה לא תיקן ר"ג (ומדמה המהרש"ם מסרבת שהיא ג"כ עוברת על דת, ומ"ש בח"ג סי' כ"א שקשה לסמוך על המרי"ח שלא להשליש הכתובה צ"ל דטעמו משום דשם לא היה עדות ברורה רק קלא בעלמא מארחי פרחי והפרישו אותה מבעלה עד שיתברר והיא ברוחה [מחמת בושה] ואולי אינו אמת ולא זינתה, לכן א"א להפסידה כתובתה דבדיני ממונות ע"פ שנים עדים כשרים דוקא יקום דבר משא"כ לגבי איסור חר"ג התיר תיכף שם ג"כ והביא מהחת"ס ח"ב סי' צ"ט דבברחה א"צ ק"ד, ותשו' רדב"ז ח"ב סי' ת"ש, ותשו' רשד"ם חאה"ע סי' ק"כ שהאריכו להתיר במורדת לישא אחרת ואם לא קיים פו"ר כופין אותו ע"ז, ובני"ד הו"ל מורדת

כיון שברחה ולא נודע מקומה איה, ועוד כמה תשובות שמקילין במורדת גם בלא ק"ר) ואפי' כבר השליש כתובה יוכל לתבוע שיחזירוהו לו שאפשר שכבר איבדה כתובתה **והגט אין בו תועלת לענין גוף ההיתר** וגם אם א"א לכתוב גט היתר דק' רבנים מהני, [ויש לדקדק מל' שכ' הגט אין בו תועלת לענין גוף ההיתר, לאפוקי שלא נאמר כהסובר שהשלש הגט הוא חלק מההיתר לישא ב' נשים], ובתשו' מהר"ם פאדווא בשם מהר"ם בר ברוך (מרוטנבורג) וו"ל ששאלת אשה המורדת ואינה רוצה לא להיות אצלו ולא לקבל גט והוא היה ברצון אצלה א"כ נ"ל דיש לדבר על לבה אחרי שאינה חפיצה כלל להיות אצלו שתמחול כתובתה ויגרשנה וישא אחרת ואם אינה רוצה למחול כתובתה התרנו לו לישא אחרת והיא תשב באלמנות חיות עד שתתרצה למחול כתובתה **ויגרשנה אז** וכתב רבינו אב"ן כמו"כ דכה"ג לא יעלה על לב איש שיבטל מפו"ר וכו' עד ושלום מאיר ב"ר ברוך עכ"ל מהר"ם פאדוואה סי"ג, ונ' דעתו שגם גט א"צ להשליש שהראשונים לא דברו כלל אודות גט רק אודות כתובה וכן הוא בכלבו שלא הזכיר השלש גט אלא כתובה ואם יש בראשונים שא"צ השלש כתובה ודאי הכונה שא"צ השלש גט ג"כ, ובתשו' נוב"י סי' קב סמוך לסופו שאם תובעת מה שאין מגיע לה נותנין לו היתר ק' רבנים וא"צ השלש כתובה, ומשמע שגם השלש גט א"צ כיון שאינה אנוסה כנשתתית דב"ש (ס"א סקכ"ג יעוי"ש), ועוד הביא מתשו' רעק"א מה"ת סי' סה וז"ל זולת מטעם האחרון שכ' רומעכ"ת דהוי כמורדת כיון דאינה רוצית לילך למקומו ובפרט בהיה כן תנאי מפורש כשכנסה וכה"ג כ' ממש בתשו' לחם רב [הוא בעל המחבר לחם משנה] סי' נ"ה התיר שם לישא אשה על אשתו וא"צ לסלק הכתובה וכו' עיי"ש) וסיים מהרש"ם ע"ז אבל גם גט א"צ להשליש, ואין אנו צריכים לחוש לתקנת הפושעים והמורדות **ובפרט שלקחה כל ממונו אולי יוכל להציל מידה את העושק אם תרצה להתגרש עכ"ל**, וא"כ כ"ש כאן שגזולת ילדותיו ע"י ערכאות של עכו"ם וכן הבית אין לו רשות למכור והוא רוצה לדון בדיני ישראל בני"ד מפורסם או ע"י זבל"א ואפשר אולי תוכרח להכנע לד"ת ולהתפשר, והעיקר שאפילו אם היא תעמוד לעד לנצח בעקשנותה מ"מ יווסרו אחרים שלא יעשו כמעשיה המכוערים למרוד בבעלה ולסרב לבי"ד ולשכור לזיעד שקרן ולהוציא ש"ד בערכאות ולחלל כבוד התורה לייקר שם אלילים וללמדם לשקר ולכזב לגזול ולהמוס ולטמא עצמם בכל מיני לאוין דלשה"ר והוצאת ש"ר ומסירה וכו', והנה מלשון זה שכ' ואין אנו צריכין לחוש לתקנת הפושעים והמורדות יהרס טענת האומרים, שצריכין להתחשב ולהקל להם שלא יצאו לגמרי לתרבות רעה, כי אם אנחנו נחשוש לזה ונרד להקל להם אנו מעיקים לצד השני היראים מלעבור על התורה, והוא מקום שחב לאחרים, ועוד כי ילמדו אחרים מהם לעשות כמעשיהם, ימרדו בבעליהם וכו', לכן אין דרך אחרת רק לעגנם וכמו שסיים

ה) קדוש זקני מהרצ"ד משאמלוי וצללה"ה צירף שמא הלכה כנוב"י (מה"ת סי' ו) דבנכשל בעבירה (דמי שי"ל אשה אף שאינה בת בנים מ"מ ניצול ע"י מעבירה דיש לו פת בסלו ומי שיושב בלא אשה נכשל בהרהורי עבירה בכל יום דלאו כולי עלמא רב ספרא רווק הדר בכרך נינהו) יש להתיר אף לאותן השיטות דרבינו גרשון גזר אף היכא דיש ביטול פו"ר, ובני"ד שלא קיים עדיין מצות פו"ר י"ל שגם הנוב"י היה מתיר להדיא לא כעובדא דידי' שהי"ל בן ובת בחזקת חיים וקיימים ולכן אמר שאינו מוחה על מי שיתיר ולא התיר להדיא עכמד"ק, ועוד דבני"ד הרי היא מורדת ודאית לא כמו שם שהיה רק ספק מורדת, ובאופן כזה כ' הכנה"ג דרש"ך ס"ל דרגמ"ה לא גזר בשבויה אע"פ שהיא אנוסה וא"כ מכ"ש באינה אנוסה, ובדב"ח בשם הנוב"י (מה"ת סי' טו) כ' דמיירי רש"ך במקום מצות פו"ר דוקא, והא כאן הוא במקום מצות פו"ר.

ד) עוד צירוף משום קיום מצות פו"ר דלא קיים המצוה עדיין, דאין לו בן יעויין שם בד"ח הנ"ל.

ה) קדוש זקני מהרצ"ד משאמלוי וצללה"ה צירף שמא הלכה כנוב"י (מה"ת סי' ו) דבנכשל בעבירה (דמי שי"ל אשה אף שאינה בת בנים מ"מ ניצול ע"י מעבירה דיש לו פת בסלו ומי שיושב בלא אשה נכשל בהרהורי עבירה בכל יום דלאו כולי עלמא רב ספרא רווק הדר בכרך נינהו) יש להתיר אף לאותן השיטות דרבינו גרשון גזר אף היכא דיש ביטול פו"ר, ובני"ד שלא קיים עדיין מצות פו"ר י"ל שגם הנוב"י היה מתיר להדיא לא כעובדא דידי' שהי"ל בן ובת בחזקת חיים וקיימים ולכן אמר שאינו מוחה על מי שיתיר ולא התיר להדיא עכמד"ק, ועוד דבני"ד הרי היא מורדת ודאית לא כמו שם שהיה רק ספק מורדת, ובאופן כזה כ' הכנה"ג דרש"ך ס"ל דרגמ"ה לא גזר בשבויה אע"פ שהיא אנוסה וא"כ מכ"ש באינה אנוסה, ובדב"ח בשם הנוב"י (מה"ת סי' טו) כ' דמיירי רש"ך במקום מצות פו"ר דוקא, והא כאן הוא במקום מצות פו"ר.

ו) תשו' הב"ח דבכל דבר גדול בין הזיווגים מהני ק' רבנים.

ז) במהרש"ם (ח"ד סי' קכו) כ' באשה שגזלה כל ממון בעלה וברחה לאמעריקא ושלחו לה הזמנות ע"י הבי"ד באמעריקא איזה פעמים ועמדה במרדה ערך ב' שנים (ונ' מזה שהיו יודעים מקומה והיו יכולים לומר לה שתבוא ותקבל גיטה) שיש להתיר להבעל לישא אחרת ע"י ק"ר מג' ארצות וא"צ להשליש גט ולא כתובה, (מביא להקת גדולים וגאונים, מראה יחזקאל סי' צח דבפרוצה לא תיקן ר"ג (ומדמה המהרש"ם מסרבת שהיא ג"כ עוברת על דת, ומ"ש בח"ג סי' כ"א שקשה לסמוך על המרי"ח שלא להשליש הכתובה צ"ל דטעמו משום דשם לא היה עדות ברורה רק קלא בעלמא מארחי פרחי והפרישו אותה מבעלה עד שיתברר והיא ברוחה [מחמת בושה] ואולי אינו אמת ולא זינתה, לכן א"א להפסידה כתובתה דבדיני ממונות ע"פ שנים עדים כשרים דוקא יקום דבר משא"כ לגבי איסור חר"ג התיר תיכף שם ג"כ והביא מהחת"ס ח"ב סי' צ"ט דבברחה א"צ ק"ד, ותשו' רדב"ז ח"ב סי' ת"ש, ותשו' רשד"ם חאה"ע סי' ק"כ שהאריכו להתיר במורדת לישא אחרת ואם לא קיים פו"ר כופין אותו ע"ז, ובני"ד הו"ל מורדת

צ"ג ומהרבה תשו' אחרונים ע"כ, ובאבני צדק חאה"ע סי' מ' כ' ג"כ להתיר הן מטעם מורדת והן מטעם עוברת על דת במה שאינה רוצית לעמוד לד"ת, כאמור בד"ח, ובשגם שגיסו הגאון מזלאטשוב העיד שחוננו הגאון החו"ד עשה מעשה באשה שסירבה לעמוד עם בעלה לד"ת, תיכף התיר לו עשות כרצונו וכ"כ הרה"ג מסקאליט כי החו"ד והרה"ג מהרא"ל מסטאניסלאו ומו"ח הרה"ג מטאלטשאווא נתוועדו במסרבת לד"ת והתירו להבעל ואחריהם עוד מגדולי הדור עכת"ד הובא במנחת יצחק ח"ז סי' קו [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED] (וכ"ש כאן שהלכה אחרי הסירוב לערכאות, וגם מסרה ודינה מהמורדין ולא מעלין כבסי' שפ"ח סי').

יג) שם בתשו' הרא"ש כלל מ"ב דלא תיקן ר"ג שיהיה יפה כח האשה מכח האיש ומעתה במדינה זו אם יהיה בכח האשה ללכת בערכאות לקבל זכויותיה בחוקי הגוים וגם יתנו לה גט בבי"ד של ישראל עם גזילתה שבידה הרי כח האשה גדול מכח האיש דהרי פשיטא שהבי"ד לא יתנו לו לגרש אם לא ישלם מה שחייב לה ואם אין לו יתחייב בחוב גמור ובערבות בטוחה לשלם עפ"י דתוה"ק, ועוד דכונת רגמ"ה היה להשוות השלום ולמעט בגיטין שלא ליתן לאיש לגרש ופריצי דוריני רוצים שכ"א תוכל להתגרש בקל בלי שום קישויים כמנהג הנכרים, וזה היפוך כונת ר"ג בגורתו למעט בגיטין, (ותוצאותיהם שחצי העם האמריקאי חיים לבדם (סינגל) בפריצות).

יד) בעין יצחק (סי' ג) כ' באחת שאחרי החופה ברחה ולא חזרה יותר משנה ויש עד א' שעוברת על הדת ומורדת בבעלה, ומסיק שאין כאן אלא עד א' והוא נאמן על איסור חר"ג, לכן מתירין אותו להנשא בלי ק"ר ובלי השלשת גט, ולענין ממונות אין עד א' נאמן להפסידה, לכן ישליש בטחונות על כתובתה ועל שאר חיובים שהוא חייב לה.

טו) ובנטעי נעמנים (סי' ג) כ' באיש א' שלא הי"ל פרנסה ובגדה בו אשתו זה ג' חדשים ואמרו לו שאין איסור לישא אחרת וכן עשה, והשיב שא"צ לגרשה שכבר כלה חר"ג ואינו אלא מנהג שנהגו להחמיר, וא"כ אם פשעה ומרדה והוא ג"כ במקום מצות פו"ר והצלה מעבירה מסתבר לומר דבכה"ג לא גזר ר"ג, והסכים ע"ז גדול הדור יעו"ש.

טז) ובנטע שורק (סי' כ) במורדת שאין לה טענה אשר לא תהיה צריכה לדור עמו והיא רוצית לעגנו, שיתן לה גט, ואינה נותנת הנדוניא ופירות נכסי מלוג שמגיע לו עפ"י ד"ת בררו ההלכה שרשאי לקחת אשה אחרת עליה ולא יגרשה עד אשר תקבל עליה ככל אשר יופסק עליה מדיני ישראל, גם הרה"צ אב"ד דמארגארעטן, והרה"ג אב"ד בעסערמין הסכימו, ומסיק דלכו"ע ל"ג ר"ג במורדת רק שיטת המחמירים משום תקנת

אולי יוכל להציל מידו העושק אם תרצה להתגרש.

ח) רעק"א מה"ת סי' פ"ב מיקל במורדת יב"ח גם בלי ק"ר ומביא מהרשד"ם אם יש קרוב לד' שנים אין חוששין שיבאו להתיר בהקדיחה תבשילו גם עשה ס"ס א) אם כבר עבר זמן התקנה בסוף אלף החמישי, ספק ב) אם תיקן במורדת, ספק ג) שמא במורדת כה"ג לא יעלה על דעת האדם חלילה שיהיה האיש אסור בנחושתיים ואשתו שוחקת עליו ויש בזה כמה איסורים ודרכי התורה דרכי נועם הם ודבר כזה לא עלה ע"ד הרב לתקן ע"כ אין בזה ספק ואדרבה המעכב בידו חוטא עכ"ל מהרשד"ם ומסיים רעק"א ובני"ד נ' דעדיף יותר שעל מעשה כזה לילך בערכאות וכו' אינו ראוי שיהיה הוא מעוכב לישא אחרת.

ט) בשו"ת בית יצחק ח"א סי' כ"ד בעברה על דת משה מצוה לגרשה ואפי' בלא התראה כ"כ הטו"ז סי' קטו וליכא חרם (בלי ספק המורדת בתורה והולכת לערכאות נקראת עוברת על דת משה וישראל וכן פסקו הרבנים עליה כט תשרי תשנ"ד כבח"מ סי' כו ס"א וכלקמן סי' יז וכ"פ הרב שהתרה בה שלישיית) מ"מ בלי ק"ר מסתפינא להקל וכו' הגם דבתשו' מוח"ז הגרעק"א סי' פב נ' דבמורדת דעתו להתיר בלא ק"ר מ"מ אולי דוקא בעובדא דידי' שכ' דהוה מילתא דלא שכיחא שהפקיעה עצמה ע"י ערכאות (פי' דוקא שם א"צ ק"ר והוא ממש עובדא דידן ולא עוד אלא שגם הלשינה והוציאה ש"ר והכריחה רבנים לבא בערכאות, לית דין צריך בשש שבכה"ג יתיר ג"כ רעק"א).

י) והערבי נחל פ' וילך ההולך בערכאות שובר כסא המלך, צדק ומשפט מכון כסאך, ומונע סנגוריא וכל המקטריגים נוצחים ולואת נתעוררו צרות על צרות עלינו, וי לן היינו דאחרבא בי' מקדשא וכו', ועדיין מרקד בינינו, ומעת שהתחילו ישראל לסב בדיני ישראל מני אז והלאה מתחדשות גזירות בכל יום ויום עד אשר הצרות עברו ראש וא"א לסבול כלל, כאשר אתם רואים בעיניכם ע"כ מלשון קדשו, ומעתה ראו והתבוננו אשר מצב הפרנסה מתמוטט אצל בעלי בתים, וכ"כ חולאים מתגברים לאחרונה ל"ע, חרב הרג ואבדן, וכ"ז באשמת אלו המתאמים לממון שאינו שלהם וגוזלים אותו בערכאות של עכו"ם נגד התורה, אשר אפי' יוה"כ פ' אינו מכפר ע"ז, ואפי' יסורים אינן ממרקין עד שיפייס וישלם לחבירו, ודי בזה.

יא) גם בזקן אהרן אהע"ז סי' צא כ' דטעם הצלה מעבירה לחוד סגי דבכה"ג לא גזר רגמ"ה, ובודאי לאו כו"ע רב ספרא רווק הדר בכרך גינהו.

יב) במנחת יצחק (ח"ב סי' נה בסופו) כ' וז"ל וגם דבר זה בעצמו שסירבה לבא לד"ת משוה לה לעוברת על דת, אח"כ כ' ולא גרע כח האיש מכח האשה (פי' דרבינו גרשון רצה להגדיר כח האיש שלא יוכל לגרש בע"כ וכו' אבל לא להרבות כח האשה יותר מכח האיש). כמ"ש בתשו' הרא"ש כלל מב כאשר כ"ז יוצא מדברי הגאון מהרש"ם ח"ג סי'

בנות ישראל שלא יתן עיניו באחרת ויעליל עליה שהיא מורדת. אבל כבר כ' הב"ש (ס"ק כ) דביצא עלי' הפס"ד למורדת תו ליכא למיחש ע"כ. ובשבט הלוי ח"ה סי' ק"צ) כ' וז"ל "שנם כאן הרבה יסודות להיתר (א) מיאוסה. (ב) ביטול פו"ר, (ג) הרהורי עבירה. (ד) יורדת להייו בהריסת בריאת גופו, כל טעם כדאי לעצמו יעו"ש, אלא דבעובדא דידיה לא היתה מורדת דלא היה ברצונה לקבל גט לכן צוה להשליש גט וכתובה, וכ"כ בתשו' תירושי ויצהר (אהע"ז סי' עו) להתיר מפני כל הטעמים הנ"ל, והביא מתשו' דב"ח ואבנ"צ הנ"ל להתיר משום מסרבת דנקראת עוברת על הדת במה שאינה רוצית לעמוד לד"ת, ועוד מהרבה אחרונים והסכימו עמו הרבנים מווארשא פלונסק לאדוש ועוד.

(ז) ובענין הבית אם קנו מכסף שהכניסה בעת חתונתה או הם נכסי מלוג, ואם קנו מכסף שהרויחו שניהם לאחר החתונה הרי הוא שלו מטעם מעשי ידיה לבעלה, ואפשר שכתב החצי על שמה לכבוד. ואפילו אם הוא מתנה הרי הוא חוזר לבעלה במורדת כבסי' עז ס"ב ואפי' הם נכסי מלוג ג"כ הפסידה אותם לפי י"א שברמ"א סי' עז אם הוא ברשותו.

(ח) סוף דבר מעיקר הדין אין כאן צורך בק"ר (א) כיון שהיא מורדת בבעלה, (ב) עוברת על הדת בסירובה לד"ת. (ג) מוסרת ומלשנת, (ד) מפקיע עצמה וילדיה ממנו בערכאות של עכו"ם, (ה) פושעת בעצם תנאי חתנות לגדל הילדים ולחנכם לתורה שהוא חיוב האב (ו) תובעת מה שאין מגיע לה עפ"י ד"ת, (ז) ממררת חייו ושוברת בריאותו, (ח) מוציאה שם רע עליו ומשקרת, (ט) מחללת ש"ש בחוצפתה ובעזותה נגד התורה ולומדיה, (י) ועוברת על רצונו בגידול וחינוך הילדים בהרבה ממנהגיו. (יא) הרהור עבירה, (יב) מצות פו"ר, (יג) למיגדר מילתא נגד המזיקין אנשי השעלטער, (יד) למיגדר מילתא נגד הרשעים הולכי בערכאות, והמתירין להם מהיתר דעבר ושנה, (ונעשה הדבר הפקר לכל מי שיש לו תלונה נגש למשפט העכו"ם ואומרים בגלוי כי בדתוה"ק לא יוכלו לקבל מה שיוכלו לקבל בערכאות העכו"ם, ועוד דשם מותר לשקר ולכזב ולשכור לויער עו"ד רמאי ורופא שיכתוב בעד איזה פרוטות כל מיני שקרים וכזבים והוצאת ש"ר ומסירות, ובוה יבצעו מעשיהם, ולא עוד אלא שבב"ד של ישראל אין שום כח כפייה לכפות את בע"ד לקיים פסקו, משא"כ בערכאות של עכו"ם להם כח הפאליציי ובית האסורים ומורא להם ויראת הקב"ה אין להם ולדאבוניו ולמפח נפשינו שכנינת בגלותא ותורה חוגרת שק כרוכה ועומדת בקרן זווית ואין פונה אליה, והמשלה אשר מתפארת שנותנת חופש דת, עם בתי דיניהם לוחמים בשקריהם נגד הדת שלנו כמו שהודה לנו שופט אחד כי מחמת לחץ העתונות שמאשימין שופט שנתן הילד לבעל, לכן לא יוכל לפסוק הדין לאמתו, וכן רוב מהם מקדימין לזכות את הנשים לתת להם הילדים והבית וכו' וגוזלים חינוך הילדים מהאבות ומעבירין אותם להם נגד פסק הבי"ד עפ"י התורה. וכופין את חוקי סדום שלהם עלינו ע"כ כתב רבינו החת"ס דלכל הפחות נעשה מה שביכלתינו לתת להבעל המדוכא היתר לינשא ולה אין גט עד שתכנע לתורה ולדת), למען דעת כי כל ההולכת לערכאות ובורחת לשעלטער בעלה מקבל היתר ק"ר, והיא חייבת לשלם קנס על כל ההיזקות וצער שעשתה לו, כל טעם לעצמו הוא מחייב לתת ההיתר לבעלה

וכש"כ כולם יחדיו, ולא גזר ר"ג בכה"ג ובאופן זה לא הצריך המהרש"ם ורעק"א לא השלשת גט ולא כתובה דגרע פי מאה מהבורחת עם ממונו דהא כאן היא מוסרת בכל עת ורגע דאם יאמר הבעל לבנותיו מלה אחת לטובתם ולתקנת מלבושיהם יכולים לעצרו בבית הסוהר עם כל מיני רוצחים על ששה חדשים, ודינה מהמורדין ולא מעלין (כמבואר בחו"מ סי' שפ"ח ס"י).

(יט) ונעשה מנהג קבוע בכל זוג המתקוטטים לראשונה תיכף מיעצים את האשה לקחת צו הגנה לומר שבעלה הכה אותה, שנית אומרים אח"כ שמזניח ילדיו (טשיילד אביאוס), וגוזלים הילדים, שלישיית מוצאים ש"ר עליו שמענה את בנותיו וכדומה ושוכרים עידי שקר (רופאים או סאשעל וואורקערס) וכדומה, והיא מקבלת תמיכה להילדים וגם את הבית נותנים לה, ואת בעלה זורקת החוצה, ומוזהרים אותו שאם יבא אפי' סמוך לביתו בחמש מאות רגל יאסרו אותו על ששה חדשים בבית האסורים עם רוצחים ומנובלים ביחד, וכבר ישבו כמה אברכים ככה, ולנשים עשו חבורה (עגונה סאסייעטי) ותיכף יש עסקנים שבאים להעיד בערכאות אמת או שקר, שראו את הבעל מתקרב לביתו בתוך חמש מאות רגל, ומורדין אותו תיכף לבית הכלא כדי לעזור לאשה להנקם מבעלה שהיה ברצונו למשול עליה לפי דבריה, והעיקר אשר מעיק הוא כי ישנם בתי דינים שנשפעו מהעתונות ומהעגונות סאסייעטי, וכמה בורים ועמי הארץ נתפתו, ודורשים כמותם בכל או מקצתו ותורה מה תהא עליה כרוכה ומונחת בקרן זווית ועמי הארץ נעשו גדולים ופוסקים כמו שעולה בלב המשחדים אותם בדברים ובממון ובכבוד או באימים וטעראר, וע"כ עת לעשות לה' לקרוא קריאת רעיא מהימנא מי לה' אלי הצטרפו אלינו ללחום מלחמת ה' לתקן עולם במלכות ש-די ויקבלו כולם את עול מלכותך עליהם והנה לגלות הכל אי אפשר אמנם במקצת צריך לברר שישנם שדכנים עוסקים במלאכתם רק עבור גבירים אדירים ולוקחים בשכרם עשרות אלפים ואת בני עניים מזניחים אין מי שיסתכל עליהם לעזרם לינשא, ואם לפעמים א' מן הצדדים אין ביכולתו לשלם רודפים אותו ואומרים לבתו כי לא יהיה לה זרע על שלא שילמו רק אלף דאלער שדכנות וכך חומסים הן תועפות עבור דיבור א' בטעלעפאן, והנה שדכנים כאלו נעשו עורכי הדינים, טוענים, ובוררים, וכל שיכול לצעוק בקול יותר גבוה מתפרסם למומחה ונוטל שכרו משלם, והם אינם יראים מהשולחן ערוך ועבור כסף עושים הכל, נותנים הזמנות להולכים בערכאות ומה שלא הצליח להוציא אצל הערכאות הם מוציאים בד"ת, וכמ"פ כבר עשו גט מעושה בכל מיני תחבולות והכל למי שהכסף בידו, ופתגם בפייהם עבור פרנסה הכל מותר, ולא יחשבו רגע לתווך השלום, כי אין מי שישלם עבור זה, והם עושים יד אחת עם הגבאים של בתי הדין ואולי גם עם שופטי הערכאות לפעמים, ואין מי שיגלה פני עזי הדור, ואין עוזר ואין סומך להרבה אברכים אומללים, ולנשיהם ולבניהם שנעשים על ידם אלמנות ויתומים בשוברים את הבתים ומפרידים בין הזוגים, ועפ"ר אין זיווג השני מתאים כמאחז"ל אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי, ומבזים בכל מיני בזיונות את האיש אב הילדים שאינו רוצה

לוותר על ביתו וילדיו, כי אינו יכול לבלוע זאת בניקל כ"כ ואין מי שירחם.

(כ) מש"כ באגר"מ (אהע"ז סי' ג) שבשביל עניני גיבוי ממון לא תיקנו ולא יתקנו שום תקנות שיהא ביד הבעל כח בעצמו לעשות כרצונו ולעגנה ע"כ, הנה לא כתב רק שלא יתנו הכח ביד הבעל בעצמו לעגנה "כרצונו" בשביל גיבוי ממון מ"מ אם ישליש גט בבי"ד וביד הבי"ד לתת לה או לעגנה עד שתקבל עליה ד"ת ע"ז לא אמר וכבר היה דבר א' מהבי"ד עמו ז"ל לפני הרבה שנים בענין החת"ס שהתיר ליבם להנשא בערבות בטוחה שמיד שתתמצה לעמוד לד"ת הוא מחוייב לעמוד עמה (וטען השואל נגד מורדת אחת שסירבה לבא לד"ת) וענה הגאון ז"ל שבדאי הבי"ד יכולין לסמוך על החת"ס באופנים מיוחדים לפי ראות עיניהם ע"כ, ואין ספק דבמחללת ש"ש זאת יתיר ג"כ במכ"ש, וא"כ אינו חולק על המהרש"ם דסעי' ז, ועוד טוען הגאון מהר"ש פיולזאהן דהאגר"מ בעצמו פסק דמורדת ומסרבת אינה צריכה ק"ר ולא השלשת גט וא"כ לא מפני שאנחנו מחמירים על עצמינו להחתיים ק"ר, לא מפני זה נהיה חייבים לתת הגט. שתוכל לשחוק על בעלה ולשתות דמו (כמו שאמר גיסה שחצי ביתו יתן להלוער וחצי לאחותו ואותו זרוק לאשפה כדומן על פני השדה ושלא לתת לו לחנך ילדיו כלל ולהעמידו בפחד תמיד מן המסירות ומבית האסורים שלהם, היו לא תהיה, אלא כמו שפסק המהר"ם מרוטנבורג והיא תשב אלמנות חיות עד שתכנע לתורה), ואפילו אם יהיה מי שיאמר שכונת האגר"מ שבשום אופן אין יכולין לעשות היתר ק"ר בלי ליתן להאשה היכולת לקבל גיטה בלי שום עיכובים, הרי בודאי המהרש"ם והנטע שורק חולקים עליו, וכן כל להקת הפוסקים דלעיל, א"כ יש לילך להקל בזה כדאיתא בבית שמואל (ס"א סקכ"א) ובטור"ז (שם סקט"ז) בשם דרכי משה דהיכא דאיכא פלוגתא בתקנתא המיקל לא הפסיד וכ"כ בלחם רב מבעל משנה למלך (סי' נ"ה) ומביאו רעק"א בתשו' סי' ס"ה, וגם האגר"מ בעצמו כ"כ (בח"ד סי' ד), א"כ ראוי לסמוך על דעת המהרש"ם ודעימ"י בזה, ומ"ש בנוב"י (מהדו"ק סי' ג) דמנהג הראשונים היה שלא לתת היתר ק"ר בלי השלשת גט ואולי התנה כן רגמ"ה הנה שם מיירי בנשתתית שהיא אנוסה ע"כ דאגו עבודה לכשתתפה שתוכל לקבל גיטה משא"כ במורדת ומסרבת לד"ת וכש"כ הולכת לערכאות ומוסרת וגוזלת ותובעת מה שאין מגיע לה הרי כ' רבינו החת"ס דר"ג לא גזר אלא לטובת האשה והיא אינה ראויה להטיב עמה דהרי איתא ביו"ד סי' של"ד שיש רשות לבי"ד שלא למול בניו ולגרש אשתו מביהכ"נ ואם אין בידינו לנדוטה עכ"פ למה לא נעשה מה דאפשר (לתת לו היתר לישא והיא תשב עד שתכנע לבי"ד) וכש"כ מרשעת הזאת, וחילוק זה מבואר באחרונים שגם רבינו החת"ס החמיר בנשתתית (אמנם חומרת הנוב"י שיתן גט שני לכשתתפה זאת לא החמיר רק אם ימצא שום טישטוש וכה"ג בגט והטעם כי לא רצה לתת לעבור על חדר"ג שלא לבטל גט ראשון לכן צריך למצוא איזה טישטוש כדי להצריך לכתוב גט שני יעו"ש בתשו' י"א, ובליקוטי שו"ת חת"ס סי' ג"ב בעוברת על הדת שאם לא תקבל גיטה ברצון נתיר לו לישא אשה בהשלשת גט באיבוד כתובה. הנה שם לא היה שום תועלת בעצירת הגט אלא שהיא אינה רוצה לצאת ממנו ע"כ ישליש הגט) וגם הנוב"י בעצמו התיר במסרבת כפי"ב בלא כתובה וכפי שפי'

המהרש"ם שם גם גט א"צ להשליש וחילק שם בנוב"י דדוקא בנשתתית שהיא אנוסה חייבו להשליש כתובה (וסתמא כפירושו שגם גט צריך להשליש בנשתתית כמ"ש במהדו"ק סי' ג דכן מנהג ראשונים ולא יעבור) אבל לא כאן במסרבת וכש"כ ההולכת בערכאות וזה ברור כשמש (ויען הרב שהתרה בה שלישית שלה"ם דהאגרות ג"כ לא נתכוין רק על עניני גיבוי ממון, אבל לא על ערכאות, ולא יאמר שום נברא שיתנו לה גט והיא תמשיך לגוררו למשפטי ערכאות כל ימי חייו על הילדים ועל הבית ועל מזונות הילדים ותקבור אותו בחיים ועוד תרקוד על קברו ח"ו, אלא אין לה שום מציאות לקבל גיטה אם יש חשש שתמשיך בערכאות, ויציבא מילתא עפי"מ שכ' בסדר הגט סעי' פ"א שתחזיר הכתובה או תמחול [קודם הגט] כדי שלא יבאו אח"כ לידי קטט ויאמר הבעל ע"מ כן לא גירשה, משמע שאם היא מטעה אותו ויתחרט אח"כ על הגירושין ויאמר אילו ידעתי כך לא הייתי נותן הגט אזי הגט בטל מספק, וכ"כ בפ"י באגר"מ ח"ד סי' קטו וסי' קטז, נמצא אם היא תחזור לערכאות אחר שהבטיחה לצאת וע"ד זאת קיבלה הגט א"כ הגט בטל למפרע, ואם ניסת בניה ממזרים, כדאי' ביבמות ק"ז גט מוטעה פסול ואיפסק הילכתא ברמב"ם פ"ח מהל' גירושין ובשו"ע אהע"ז סי' קמ"ג וכ"ש כאן שהוא נותן הגט ע"ד להפטר ממנה ומכל הצרות שהיא עושה ואם הוא ישאר אגוד בה, ותמשיך אותו כל פעם לערכאות אדעתא דהכי לא נתן הגט, ובודאי שהגט בטל כחספא דעלמא, וכן פסק בעין יצחק (ח"ב סי' ל"ז) באיש שהטעוהו שהוא סגולה להתגרש ואח"כ להנשא עוד הפעם ואחר הגט אמרה לו משטה הייתי כך ולא רצתה לחזור אליו, ומסיק שהוא גט בטעות והרי היא אשת איש גמורה כמו שהיתה.

(כא) וכ"פ במשנה הלכות דאם הבי"ד ימסרו גט קודם שתצא מערכאות או קודם שתבטל כל ההטבות שקיבלה מהם, ולא תלך לבי"ד קודם נתינת הגט (לפייס את הבעל ולשלם כל ההיזקות שגרמה לו), אזי הגט בטל למפרע דהו"ל גט מוטעה, גם פסק שמצוה על כל רב להוציא הבעל מכבלי העיגון ולהתיר לו לישא אשה אחרת גם פסק מפורש שאם לאחר הגט תחזור לסורה הרע לערכאות הגט בטל כמ"ש בעין יצחק סי' מב ובמנחת יצחק ובתשורת שי ובאגרות משה, א"כ חייבים אנחנו לדעת בבירור שכל הסיכסוכים יהיו מושוים ושיתפשרו קודם הגט ושלא יעברו ע"ז, דאל"כ הגט בטל על אף כל ביטולי המודעות כי הוא לא ביטל ע"ד שהיא טענה אותו, ע"כ א"א לתת הגט בשום אופן אם לא יהיה בטוח שיתפשרו בבי"ד ויצאה מן הערכאות בלב שלם ולא תחזור עוד).

(כב) כללא דמילתא ג' מיני היתר ק"ר יש (א) נשתתית שאינה יכולה לקבל גיטה (ב) חולה ועקרה שאינה רוצה לקבל גיטה ולצאת, באלו השנים צריכים להשליש גט, (ג) מורדת ומסרבת וכ"ש הולכת לערכאות ומוסרת לאלו אין נזקקין לה וא"צ להשליש גט ולא כתובה, והמחמיר על עצמו להשליש אינו אלא שלא יהיה מילתא דתמיה להנשא בלי חתימת ק"ר והנה כלל השלישי מתחלק לה' אופנים, (א) מורדת שאין לה טענה שלא תהא יכולה לדור עם בעלה, (יש בלי גזילה ויש אשר גם גוזלת ילדים או ממון או נכסים כעובדא דמהרש"ם), הוא אשר התיר רביה"ק בדברי חיים ח"ב אהע"ז סי' ו' ואחריו הרבה

מהאחרונים, ב) מסרבת היא עוברת על הדת (יש אינה רוצה לקבל גט ואין תועלת בעיכוב הגט לזו ישליש לה גט בלא כתובה, ויש שרוצה לעגן אותו כדי שיתן לה גיטה, זאת ג"כ אבדה כתובתה, ואם לא תרצה למחול על כתובתה כ' המהר"ם פאדובה בשם מהר"ם רוטנברג והראב"ן שתשב באלמנות חיות עד שתמחול כתובתה, וכ"ש בגזולת ממנו ילדים או ממון), מהרש"ם, בית יצחק, מנחת יצחק ועוד, כחת"ס אהע"ז סי' א' ג) הולכת לערכאות רעק"א התיד בלי ק"ר וכפי' מהרש"ם בלי השלשת גט ג"כ, ד) מוסרת ברור דינה מנח"י משנה הלכות מהראשונים ועד האחרונים, אין נזקקין לה עד שתשוב בתשובה בחרטה וידוי קבלה ותשלם כל ההזיקות ועגמ"נ, ה) באה בטענה של ביי"ד טועים או משוחדים שהתירו לה זה צריך גדר גדול כי שכיה כהיום שרבו המתפרצים להתיר ערכאות בלי הזמנה ובלי סירוב, ולמיגדר מילתא צריך להחמיר מאד על ההולכים לערכאות בלי דשות התורה בסמך מי שמתלבש באיצטלא ואין יר"ש לו ונותן רשות לעבור על איסור חמור נורא ואיום כזה ובפרט בהשתתפות המזיקים הנוראים בעלי השעלטער המסיתים ומדיחים בנות ישראל לברוח מבעליהם ועוזרים להם בכל מה שצריכים לזה ומלמדים להם ללחום בערכאות, ושוכרים להם עורכי דין ורבנים שדכנים כלומר משוחדים וכו' וע"ז התכוון רבינו הב"ח שרגמ"ה מסר הכח לרבנים שבכל דור אם יראו שמהצורך להתיר הרשות והכח בידם.

ע"כ הננו מתירין לו לישא אשה על אשתו ואף דמעיקר הדין הסכימו גדולי האחרונים שיש להתיר בני"ד בלי ק"ר ובלי השלשת גט בפרט כאן שי"ל דין מוסרת ומלשנת כמבואר בחו"מ סי' שפ"ח, ומעולם לא גזר רגמ"ה באופן זה, מכ"מ הננו מהדרים (מחמת חשש פידצת האנשים בדורינו שלא יוכלו לעגן נשותיהם בחנם) שישליש גט בבי"ד בלי שום תנאי, בביטול כל המודעות והבי"ד יהיו חייבים לתת לה כשתכנע לדתוה"ק בתשובה וחרטה על העבר והיא חייבת לחתום השטרי בירורין ולצאת מהקארט לגמרי קודם הד"ת בערבות בטוחה שלא תוכל לחזור וגם תקיים הפס"ד ככל אשר יושת עליה ואז תקבל הגט עפ"י הכרעת ואישור של הבי"ד, אמנם אם תחזור לערכאות אחר הגט הרי הגט בטל כחספא בעלמא כמבואר לעיל, וגם יחתמו מאה רבנים על ההיתר כמנהג, ומ"מ כ' רביה"ק בד"ח (אהע"ז סי' ו) דלגודל חומרת גזירת הגאון אין כאן לעשות מעשה בלתי צירוף א' מהרבנים המומחים, וכ"ש מה נענה אנחנו אזובי קיר ע"כ ביקשנו הסכמתם.

ככ"ו ניסן הסכים הרה"ג ר"מ ניישלאם שליט"א אחר שעבר על כל התשובה בעיון להתיר את מר [redacted] להנשא ואיחל הצלחה

גם הרה"ג ר' שמואל פייוולזאהן שליט"א הסכים וגם הבטיח לחתום בין המאה.
גם הרה"ג ר' מנשה קליין שליט"א הסכים מכבר וביקש להוציא את ההיתר לפועל.
גם הרה"ג ר' נתן האראוויין שליט"א עבר על כל התשובה ושיכחו מאד.

גם הנה"צ מקאשוי שליט"א אמר שכל דברינו ברורים הלכה למעשה והבטיח לעזור בכל מה דאפשר לו. והננו חותמים ע"ד כתיבתו וצוקללה"ה ובפרט ע"ד שבי' המהר"ם שיק (אהע"ז סי' ג) דאמריו אנלאי מילתא דארעטא דהכי לא חחרים רנמ"ה ע"י לא עבר האי גברא כלל בחרם ולא הוי בכלל מילתא דאמר רחמנא לא תעביר.
ע"י אנו עדיין היום לא א"י תשנ"ה פה מאנסי יע"א.
נאם [redacted]

ב"ק 203.
ב"ק 203.
ב"ק 203.

אין היינו משהב"ב
החיים והחיים
החיים והחיים
ב"ק 203
ב"ק 203
ב"ק 203

הנה ראינו לחובה להעתיק מקצת דברי אלקים חיים מדברי חכמינו זכרונם לברכה והפוסקים וספרים הקדושים, מה שכתבו על איסור הנורא של הליכה לערכאות, ומי הוא זה אשר עדיין לא נכבה הניצוץ אלקי שבקרבו ויראה לשונות כאלו ולא יזדעזעו כל אבריו.

כתוב ברש"י פרשת משפטים, לפנייהם, ולא לפני עכו"ם, ואפילו ידעת בדין אחד שהם דנין אותו כדיני ישראל, אל תביאהו בערכאות שלהם, שהמביא דיני ישראל לפני עכו"ם מחלל את השם ומיקר את שם האלילים להשביחם, שנאמר, כי לא כצורנו צורם ואיבינו פלילים, כשאויבינו פלילים זהו עדות לעלוי יראתם.

במדרש תנחומא פרשת משפטים, לפנייהם, ולא לפני עכו"ם, מנין לבעלי דינין של ישראל שיש להם דין זה עם זה שיודעים שהעכו"ם דנין אותו הדין כדיני ישראל שאסור להזדקק לפנייהם, תלמוד לומר אשר תשים לפנייהם, ולא לפני עכו"ם, שכל מי שמניח דיני ישראל והולך לפני עכו"ם, כפר בהקדוש ברוך הוא תחלה ואחרי כן כפר בתורה, שנאמר, כי לא כצורנו צורם ואיבינו פלילים וכו', ואלה המשפטים, אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, אם עשיתם את הדין ואין אתם מזדקקין לפני אומות העולם אבנה לכם בית המקדש וישבו בה סנהדרין וכו'.

לשון הרמב"ם והטור והמחבר חשן משפט סימן כ"ו, וכל הבא לידון בפניהם הרי זה רשע, וכאלו חירף וגידיף והרים יד בתורת משה רבינו עליו השלום, וכתב הרמ"א, הג"ה, ויש ביד בית דין לנדותו ולהחרימו עד שיסלק יד עכו"ם מעל חבירו, וכן מחרימין המחזיק ביד ההולך לפני עכו"ם, עד כאן לשונם.

ועיין שם בכסף הקדשים בזה הלשון, ולכך כתבו האחרונים ז"ל כי אין לצרף לעשרה להתובע בערכאות של גוים שלא ברשות בית דין הצדק וכו', ועד שעושה תשובה הוי ליה יצא מהדת, עד כאן לשונו.

לשון הרבינו בחיי סוף פרשת אמור, כי אני ה' אלקיכם, אם עשיתם אותו משפט אני ה' אלקיכם, ומכלל הן אתה שומע לאו, לפי שכל מי שאינו נוהג אותו משפט הרי זה כאלו הוציא עצמו מאלקותו וכפר בעיקר וכו', והמשפטים שבתורה הן מעקרי תורה, וכשאינן אנו עוסקים בהם הנה זה חלול השם, ואותן שאפשר להם למחות ואינן מוחין, הרי הם מחללים את השם וחולקין כבוד לעכו"ם ומבזים תורת משה ומכלין ממונם של ישראל, שכל העולם כלו תלוי בדינים, ולא נתן הקדוש ברוך הוא דינין אלא לישראל וכו'.

ועיין עוד שם בפרשת משפטים שכתב בזה הלשון, וידוע כי כל המניח דיני ישראל ודן בערכאות של כותים, הנה זו עברה אחת שהיא חומר לכמה עברות, כי משרשה יפרו וירבו ענפי חטאים גדולים, גם בכנפיה נמצאו נזקים ומכשלות הרבה עד לאין קץ וכו', ושתי עברות אלו החמורות יותר מן הרציחה - והן הגזל וחלול השם, שתיהן נכללות בעון ערכאות של כותים, חלול השם, שהרי זה בודאי מחלל את השם ונותן כבוד לאחר ותהלתו לפסילים, והוא מיקר שם ע"ג להחשיב אותה, ואמר הכתוב כי לא כצורנו צורם ואיבינו פלילים, כלומר כשאויבינו פלילים, והוי למבוכה הזאת ולשכרות הגדול הזה במקום שיודעים זה ועוברין, וכענין שאמר הנביא, שכרו ולא יין נעו ולא שכר, שהרי הם מניחים העיקר

ונותנים לע"ג מוהר וחשיבות, והוא שאמר דוד עליו השלום, ירבו עצבותם אחר מהרו, כלומר, מניחים העיקר ונותנים מוהר לאל אחר לעבדו. גזל, שכל המניח דיני ישראל ומוציא בערכאות של כותים, הרי זה גזל גמור ואינו חושבו לגזל, ועל כן אינו מחזיר, ולפיכך אין לו מחילה לעולם וכו', עד כאן לשונו.

לשון התשב"ץ בחוט המשולש הטור הראשון סימן י"ז, והלא ידעתם חומר האיסור החמור בזה להביא דיננו לפני ערכאותיהם וכל שכן בדיני אישות, "והוא כאיסור עבודה זרה ממש", כמו שדרשו על פסוק כי לא כצורנו צורם, ולפי שאתם העלמתם עין מענין זה, יש לנו להאריך ולהזכיר לכם ענין חומר עון זה ולהעיר לכם אותן בקצת מה שאמרו זכרונם לברכה בדבר הרע הזה, הלא אמרו ז"ל, כי דבר זה יש בו חלול השם יתברך שאין לו כפרה בארבעה חלוקי כפרה כי אם במיתה, וגם יש בו עון עבודה זרה, כי בלכתם אל בית טענותיהם לדרוש ערכאותיהם, בזה הם נותנים מעלה וחשיבות לאלהיהם ולתורתם ומניחים אלקים חיים ומלך עולם ותורתו תורת האמת, ועל זה אמר דוד המלך עליו השלום, ירבו עצבותם אחר מהרו, כי הם נותנים מוהר וחשיבות לאל אחר. וכל זה אם דיניהם כדיננו, וכל שכן אם הוא מוציא בדיניהם אשר פיהם דבר שוא מה שלא חייבה תורתנו תורת אמת, שנמצא גזל את חברו וחומסו ואינו משיב גזלתו ואין לו כפרה לעולם, וחכמינו זכרונם לברכה אמרו, לפנייהם, ולא לפני עכו"ם, כי משפטיו יתברך לא נתנם אלא לעמו ישראל, שנאמר, לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום, וכמה חומרות נמצאו בדברי רבותינו ז"ל במדרשים, ועל כן ראוי היה לכם להפרישם ולמחות על ידיהם מלעשות תקלה זאת להם ולאחרים.

וכתבו הראשונים זכרונם לברכה שמנדין על דבר זה, וכל שכן בזמננו זה שהאומות הם מבקשים לנו מקום מאין יבואו עלינו, להיות הערכאות שלהם נוטל חלוקתו עם היורשים כאשר הוא חק דתם, ונפקא מינה חורבה להם ולכל קהלות הקדש, והייתם אתם גרמא בנזקין, ולכן, עמדו ישרים, עמודו לגדור פרץ להחזיר האנשים האלה החטאים בנפשותם למוטב ולמחות על יד המחזיק בדבר זה, ואי לא צייתי לכון, תודיעונו דברי האמת, ואנו נצוה את הנח"ש בגזירת עירין ובמימר קדישין, ונשך למאן דלא ציית לדינא, כי אין ראוי להעלים עין מהדבר הזה, וכל המזהירין יזהירו כזוהר הרקיע, ואשר לא ישמע אל קול מורים, נוע ינוע והוא בחטאו ימות, ועל ישראל שלום, לבד ממנו, עד כאן לשון קדשו.

ועיין בערבי נחל פרשת וילך, על הפסוק ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם אבתיך באותו דיבור, שהאריך מאד בחומר הדבר, וקשה להעתיק כל הלשון, והמעין שם תסמר שערות ראשו מחומר הדבר, וקצת הלשונית נעתיק, והנה דיבר מקודם מעונות חמורים ע"ז ג"ע וש"ד חילול שבת קודש ועוד, ואחר כך כתב בזה הלשון, ויש עון חמור מכל אלו לענין כמה עניניו, והוא, מי שעוזב דיני ישראל והולך לדין אשר ישר בעיניו, דאמרו רבותינו זכרונם לברכה הרי זה מחרף ומגדף, וכאילו הרים יד בתורת משה רבינו עליו השלום, ומחלל את השם ומייקר שם האלילים להשביחן חס ושלום, והרי זה דבר חמור מאד אשר אין כמוהו, ובעוונותינו הרבים שכיח זה עתה, עבור אשר לבלתי יוכלו דיני ישראל לכוף ולהזמין לבעל דין, ולכן מאחר שאין כפיה על הדבר הם מסרבין והולכין כו', ועיין שם שהאריך במשל, ובנמשל ביאר, כי אברהם אבינו עליו השלום תיקן צדקה ומשפט לכסא למלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ועל ידי זה אהבו השם יתברך, ושילם לו השם יתברך שהושיב את ישראל על כסא זו, וכאשר ישראל עוסקים בצדקה ומשפט הם חביבים לפניו מאד, ובישיבתו יתברך על כסא המשפט ביום דין, הוא זוכר להם מעשה אבות ומתמלא רחמים עליהם.

אכן ברוב הימים מה עושים מקצת אנשי ישראל כשיש לו דין עם חברו, וכמדומה לו שבמקום אחר

יזכה יותר ממה שיזכה בדיני ישראל והוא צריך למעות, ואין לו שכל ובינה לומר אל לבו, הנה מעולם הקדוש ברוך הוא מזמין לי כל צרכי, הוא הזן ומפרנס מקרני ראמים כו', וגם עתה ודאי יתן לי כל צורכי, ומה ארויח במה שאוציא ממון שלא כדין תורה, הנה בודאי הקדוש ברוך הוא ישלים לו ויחסר לעושי עולה מהקצוב לו בראש השנה ויום הכיפורים, הנה היצר הרע מסמא את עיניו מלהתבונן בדבר זה, אלא מחמת שמתאוה למעות משבר את הכסש שהוא המשפט ומסרב במשפטי התורה, ולא זו בלבד שמוכר את הכסא לשונא המלך, הוא ענין אמרם, הרי זה מחלל את השם ומייקר שם האלילים להשביחן, שנאמר, כי לא כצורנו צורם ואיבינו פלילים, כשאויבינו פלילים זהו עדות לעלוי יראתם.

נמצא הביטו נא וראו אחינו בית ישראל, מה עושה זה ההולך מדייני ישראל למקום אחר עבור מעות שמתאוה, הוא לוקח הכסא מאת מלכנו מלך הכבוד ומוכר לשונא שלו, ויושב השונא על כסא המשפט ונעשה מלך חס ושלום, וזהו ענין עדות לעילוי יראתם. והנה בתוך כך הגיעו ימי הדין הללו, ויבואו בני האלקים להתיצב ולקטרג, ונתעוררו עלינו גם כן עתה בעוונותינו הרבים, צרות צרורות הוה על הוה אשר לא שערום אבותינו מעת גלות הארץ כצרות אשר אנחנו רואים, הסתכלו נא, כל זמן שהיה הדין תורה נוהג בישראל, לא היו אלו הצרות והגזירות, ומעת אשר התחילו ישראל לסרב בדייני ישראל, מן אז והלאה מתחדשות גזירות בכל יום ויום, עד אשר הצרות עברו ראש, ואי אפשר לסבול כלל כאשר אתם רואים בעיניכם, וי לן, היינו האי דאחרביה לבית המקדש ועדיין הוא מרקד בינינו, כי לא חרבה ירושלים עד שלא עשו משפט בתוכה כמאמר רבותינו זכרונם לברכה וכו', ואחר כך כאשר פסקה זאת נחרב בעבור זה וגם בעבור שאר עונות, כי כל עת שהיו ישראל עושים משפט וצדקה, אזי לא נחרב ירושלים גם בעבור שאר עבירות וכמו שכתבנו לעיל, כי בכל עת שישב הקדוש ברוך הוא על כסא המשפט שעשה אברהם אבינו עליו השלום, אז נשתקקו כל מלמדי חובה, וזהו מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, בזמן שיש דין למטה אין דין למעלה מטעם האמור וכו', וענין הפיכת המשפט ללענה שהזכיר, ולא אמר שאינם עושים משפט כדרך שאמר בצדקה שמניחים אותה לארץ דהיינו שאינם עושים צדקה, וגבי משפט אמר שהופכים אותו ללענה, הדבר ברור שהכוונה לכל דברי המשל שאמרנו, דהיינו שמוציאים הדין מדייני ישראל ונותנים הכסא לשונא המלך.

ועתה אחינו, מה נעשה כי זה הכסא שהיה לנו תמיד לסניגור בעת קטרוג, עתה לא די שאין לנו סניגור, אף גם זאת, שנעשה מזה גם כן קטרוג, לכן אין לנו שום סמיכה, רק באשר תראו שנתקן את העיוות לעשות אגודות אגודות, ולתקן לבלתי הביא דין ישראל רק בדיני תורה הקדושה, ולתקן שברי הכסא, ולהחזירם לאלקינו מלך הכבוד, ויהיה הדבר כבראשונה, ונהיה חביבים לפני אבינו שבשמים ויגאלנו מהרה וכו', וביאר עוד כי בזה ממליכים את עמלקונעשה בעל מלחמתו של הקדוש ברוך הוא.

וכתב עוד בזה הלשון, ועתה דעו נא וראו עד היכן הדברים מגיעים, ועל זאת ידו כל הדווים, ואיך לא נשים זאת אל לבנו, אחינו בני ישראל, כמה לנו זאת לחרפה ולבושה, שמחמת שאין לנו כח להיות כופין לקיים התורה, אין מקיימין, כי מתחלה כאשר היה דבר המלך ודתו ליתן תוקף לדין תורה, היו כל ישראל צייתין הדין תורה, ועתה אשר אין כח לכוף אין צייתין. אתמהה, אם נתן הקדוש ברוך הוא התורה לישראל על אופן כזה שאחרים יכופו אותם לקיימה, בשו והכלמו מדרכיכם בית ישראל, שימו נא על לב כל הנאמר בו שהולך בענין זה ובמה נחשב הוא, כמחרף ומרים יד ומחלל ומייקר שם אלילים. ידעתי כי טוב לכול בר ישראל אשר מזרע ישראל הוא, ונשמת רוח חיים באפיו, יותר יוטב בעיניו, ויותר יהיה ניחא ליה להיקבר חיים ולסבול שאר יסורין, ממה שתאמר התורה עליו דברים האלה, רק היצר הרע מחשיך אנפויי דבר נש ומסמא עיניו שלא יתישב כלל בדעתו מה הוא עושה.

זכרו נא והתאוששו ודעו וראו, כי רע ומר עזבכם את ה' בדבר הרע הזה, ושימו על לב תחבולות בעלי מלחמתנו, הנה אם היה גוזר המלך שאין רשאים לדון כלל בדיני ישראל, לא היה הקולר תלוי בצוארנו וכבר מעשים הרבה אירעו שגזרה המלכות על ישראל לבטלם מתורה ומצות וכו', וכמה נהרגו וכמה נחנקו והומתו בכל מיני מיתות, במה שלא רצו לבטל אות אחד מהתורה, ובזה זכו ישראל בדין בפני בית דין שלמעלה, ועתה בתחבולות עושה מלחמה עם ישראל, ומתחכמין ואין גוזרים על ישראל לבלתי לקיים דין תורה, רק אומרים שיהיה הברירה ביד היהודי לעשות כמו שירצה, אוי לאותה בושה לאיש כזה, אשר מחמת שנותנים לו הברירה עוזב תורת ה', עליו נאמר, ועוזבי ה' יכלו, והנה איך אומרים בימים האלו ימי רצון ותפלה ואומרים בסליחות, העיר הקודש והמחוזות היו לחרפה ולבזות וכל מחמדיה טבועות וגנוזות ואין שיעור רק התורה הזאת, ירצו בזה, שאנו מבקשים מהשם יתברך, היות שנתן לנו כמה מתנות, ואחר כך חזר ולקחם, ולא נשאר לנו מהמתנות בלתי התורה, ואנו מבקשים שיחזור לנו הכל.

ועתה, בושו והכלמו מדרכיכם, אם התורה שנשארה בידינו, הוא זורק מעצמו, ואינו רוצה בה, ואחר כך עומד לפני השם יתברך ואומר, ואין לנו שיעור רק התורה הזאת, הרי זה מצח אשה זונה. וכן בבואו לפני השם יתברך ואומר, תורה הקדושה התחנני בבקשה, שפכי שיח ערב וזכרי מעשה חורב כו' רגנו שעיר ופארן דתותיך לשמרן כו', וזהו שאנו מבקשים מהתורה הקדושה להליץ בעדנו ותזכור מה שנעשה בחורב, ששום אומה ולשון לא רצו לקבל התורה ואנו קיבלנוה. אמרו נא, מי שאינו רוצה לציית דין תורה והולך בשרירות לבו הרע ואחר כך בא לבית הכנסת ואומר דברים הללו, אמרו נא אתם אחינו, אם אין זה משוגע גמור יותר מכל המשוגעים.

והא למה זה דומה, למלך שהיה עובר ממקום למקום, ובא לעיר אחד ולא רצו ליתן לו מלון, ושום אדם לא רצה להניחו לבא אל ביתו, ויגמור המלך בדעתו ללון ברחוב, ויאמר אל לבו, בבואו לביתו ישים באנשי העיר ההוא שפטים, בתוך כך בא בעל הבית אחד מאנשיהעיר ההוא, ויחמול על המלך ויקחהו אל ביתו, ויתן לו משכב וספות וכל צורכו, עד שכמעט נתפייס המלך עבורו על כל אנשי העיר, ויהי אחר כך בהיות המלך ישן על משכבו, הלך אותו בעל הבית, ולקחו עם המשכב וזרקו לחוץ, הלא בבוא המלך לביתו, הנה הוא שוכח כלל במה שעשו לו אנשי העיר שלא רצו להניחו אל מלון, ולא ינקום רק בזה הבעל הבית, באומרו, מי בקש זאת מידך שתקחני אל ביתך, טוב טוב היה לי ללון ברחוב ממה שעשית לי את הדבר הזה.

והנמשל, העכו"ם לא רצו לקבל את התורה, וכעס עליהם הקדוש ברוך הוא, וישראל קיבלוה בכבוד גדול, ושככה המלך מלכו של עולם, ונתקיים העולם, ואיך אחר שכבר הונחה תורה הקדושה אצל ישראל בכבוד גדול כראוי, אחר כך הם זורקים אותה חס ושלום לחוץ ואינם חפצים בה, ומניחים אותה והולכים למקום אחר, הלא בזה תשכך החימה מעל העכו"ם אשר לא קיבלוה, ותחול על אותם שקיבלוה ועתה עוזבים אותה ומשליכים דברי תורתנו הקדושה אחרי גיוס, ועתה הבינו נא, אם זה האיש הולך אחר כך לבית הכנסת ואומר אל התורה זכרי מעשה חורב, האם אינו משוגע, ואני תמה על משוגע כזה איך לא יבקש רפואה ומזור לרפאות אותו משגעונו. וכן כשאומר מכניסי רחמים הכניסו רחמינו כו' מלאכי רחמים כו' חלו נא פני אל כו', והלא כל המלאכים שונאים אותו מאד ואינם חפצים בו, עבור שהם יורדים על ידו, כאשר אמרנו לעיל. ועיין שם, כי למה הדבר דומה, לאדם שהיה לו משפט אצל המלך, וימצא את שונאו וביקש ממנו שימליץ בעבורו, האם אין האיש הזה משוגע, כי אדרבה, כאן

ימצא בעל חוב לגבות את חובו וכו'.

עוד זאת אשאל מכם אתם המסרבים בדיני תורה הקדושה והולכים למקום אחר, הנה מלבד כל מה שאמרנו שדבר זה עון גדול הוא, והוא מנודה לשמים ומחלל ומחרף ומייקר כו' הנה אפילו אם לא היה כל זאת, אמרו נא אלי, מה עוול וחסרון מצאתם בתורתנו הקדושה, הלא תורת ה' תמימה, בלי שום מום וחסרון, והיא משיבת נפש לשורשה, והיא תורה שכליית אין כחמתה בכל החכמות, והיא אלקית ונצחית, וכל דרכיה דרכי נועם ויושר, ולא תטה לימין ושמאל וכו', אמרי נא לי, הראיתם שני אנשים מאיזה אומה שיש ביניהם דין ודברים ההלוך הלכו לפני דייני אומה אחרת לעשות בהם משפט, ואיה איפוא חכמתכם להחליף דבר יקר כדיני תורתנו הקדושה, בדבר הבל. הרי הראיתם לדעת שאפילו לא היה עון זה חמור כל כך, או אפילו אם לא היה עון כלל, מכל מקום אתם משוגעים גדולים בעשותכם הדבר הזה וכו'.

אל נא אחי, אל תרעו, נא ושימו עצות בנפשיכם לתקן תקנות לבלתי עשות כדבר הזה, והתנדבו נא בזאת לכבוד ה' אלקינו, ומי האיש אשר לא ירצה להיות באגודה זו, הגם שאין בידינו לכופו בעוונותינו הרבים, על כל פנים יפה היא לעדת ישראל להבדל ממנו, ושיהיה בינינו נחשב כזר ונכרי, כי הנה הגם שגזירת המלך הוא לבלתי לנדות על שום דבר, האם בשביל זאת מאחר שהוא מעצמו בנידוי מהתורה, כל המסרב והולך בדינים אחרים מי יתיר לו, ולכן ודאי ראוי להתרחק מאיש ההוא ומביתו כאשר מתרחקים מפני האש הגדולה, תנו כבוד לה' אלקינו וימלא עלינו רחמים. אלו דברי קדשו של בעל הערבי נחל זי"ע.

ועיין בהיכל הברכה ריש פרשת משפטים שכתב, דמי שהולך בערכאות ומואס בדיני התורה, כשיהיה נידון למעלה על ענינו, יהיה נדחה להיכל חובה דלא מרחמין עילויה, אבל מי שהולך לפני דיני תורה לקיים דין תורה, כשיבא יום הכסא בראש השנה, יהיה נידון בהיכל זכות, לפני סנהדרי ישראל רחמנים, עד כאן לשונו. ועיין בספר הקדוש פלא יועץ ערך משפט, שכתב אשר ממש תסמר שערות ראש על העונשים שיש בזה.

ובספר פני יצחק חלק י' דרוש ט' כתב בזה הלשון, והואיל ואתי לידן הני קראי דפרשת נצבים הנזכרים, אמרתי אל לבי לרמוז בהני מקראי קודש, מאי דאשתכח השתא הכא בימים האלה ובזמן הזה, אינשי דלא מעלי ולא צייתי לדינא והולכים לערכאות של גוים, שזהו עוון פלילי וחמיר טובא, וכמה הפליגו הפוסקים זכרונם לברכה בזה באיסורו, דהיא איסור דאורייתא כידוע וכו', ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, לפניהם, ולא לפני עכו"ם, ואמר, דכתיב, ואיבינו פלילים, כי כאשר איש הישראלי יעזוב משפטי ה' אמת, ויקריב משפטו לפני העכו"ם, הוא מגביר כח הסטרא אחרא ומייקר דתי העכו"ם, ותורה חוגרת שק ואפר, כי משום הנאת ממון עזב דברי אלקים חיים תורת ה' תמימה ומודה בתורת העכו"ם ומואס בתורת ה', וזהו לתא דעבודה זרה ממש, שכופר בתורה ומעיד על עצמו שאין לו חלק ונחלה בתורת ה', או לעינים שכך רואות, ופוק חזי בספרי הפוסקים זכרונם לברכה כמה הפליגו בעונש העושה זאת, וזה אפילו שעדיין לא נכנס לדין תורה תחילה, רק מתחילה וראש הניח דין תורה והלך לדון בעכו"ם, כל שכן וקל וחומר במי שעמד כבר לדין עם חבריו בדין תורה, ואחר שלא זכה בדינו בדין תורה הולך לו לדון אצל האומות, ולא אבה לשמוע קול מורים דין תורה הקדושה, הא ודאי זה יותר גדול עונו מנשוא ועונשו חמור יותר ויותר, ועל זה אמר, ועוזבי ה' יכלו, רחמנא ליצלן, וזה כוונת הכתוב בדרך רמז וכו', שהוא עוזב דברי אלקים חיים והולך לדון לפני העכו"ם, וזהו הפרת ברית

וכו', וגם, והסתרתי פני מהם, גם כן על אשר עזבו את ברית ה', דלא צייתא לדינא והולכין לדון בעכו"ם וכו'. ברם על עון השני שעזבו דין תורה והלכו לדון בעכו"ם ועוזבים התורה הקדושה, על זה סיים ואמר, ואנכי הסתר אסתיר פני מהם, הסתרת פני לבד, מדה כנגד מדה, שהם מסתירים פניהם מהתורה הקדושה, אזי גם השם יתברך מסתיר פניו מהם ומניחם למקרה, ואמר, על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים, כלומר, שאינו עובד עבודה זרה ממש, אלא פנה להם לדון בדייניהם, כי זהו גם כן לתא דעבודה זרה, וכמעט שהוא עובד עבודה זרה בטהרה, כיון דמייקר דתי העכו"ם ומגביר כח הסטרא אחרא כנזכר לעיל, ועונשו חמור מאוד כעובד עבודה זרה ממש, וזהו שכתוב על כל הרעה אשר עשה, דזה חשוב כאילו עשה כל הרעות כי פנה אחרי אלהים אחרים כנזכר לעיל וכו'. וזהו רמז בהני קראי דפרשת נצבים, ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת מה חרי האף הגדול הזה, מאחר שהם יהודים כשרים שאינם עובדים עבודה זרה ואינם אוכלים נבילות וטריפות ומתפללים בכל יום תמיד שמונה עשרה, אם כן מה פשעם ומה חטאתם לחרות אף ה' בהם כל כך, וזה שאמר מה וכו', ועל זה באה התשובה על אשר עזבו את ברית ה' וכו', דהיינו דלא צייתי לדינא, ועוזבים דין תורה הקדושה, והולכים לדון לפני העכו"ם, דעונשם חמור מאוד כאילו עובד עבודה זרה ממש, ולזה ויתשם ה' וכו', והשם יתברך ירחם, עד כאן לשון קדשו.

ועיין בחושן משפט סימן ח', דאפילו ליכא בעיר תלמידי חכמים ראויים לדון דין תורה, אף על פי כן יעמידו שלשה אפילו אינם ראויים, ולא ילכו לערכאות, עיין שם.

והנה אלה קצת דברי חכמי הדורות המדברים ברוח הקודש מה שאמרו ביה, ומי הוא זה אשר לבו לב יהודי, ולא יקוץ בחייו מליכנס בענינים חמורים כאלו, ממש כיוצא מן הדת רחמנא ליצלן, והשם יתברך יצילנו מעונשים חמורים הנזכרים לעיל רחמנא ליצלן. אין כל ספק, אשר כל מאמין, כאשר יתבונן באלו הדברים המבהילים רעיון, חיל ורעדה יאחזמו, ויתפלצו כל עצמותיו מלנגוע בענינים כאלו, להיות נחשב חס ושלום כיוצא מן הדת, ומוציא עצמו מאלקותו, וכופר בהקדוש ברוך הוא, וכופר בתורה חס ושלום, ומחלל שם שמים, ומייקר שם אלילים, ורשע, ומחרף, ומגדף, ומרים יד בתורת משה רבינו עליו השלום, ובר נידוי, ומנודה לשמים, ופסול מלצרף לעשרה. ישמרינו השם יתברך מעונשים חמורים וקללות נוראות רחמנא ליצלן הנזכרים לעיל, כנזכר כל זה לעיל דברים מפורשים בדברי חכמינו זכרונם לברכה וחכמי הדורות.

ברור הדבר, אשר כל מאמין בהשם יתברך ותורתו הקדושה, אשר יראה אלו הדברים הנאמרים על זה, ממש תסמר שערות ראשו מליגע בקצהו של איסור זה, וידון על זה בכל החומר כדבר הנוגע לנפשו ביותר, ובזכות זה ישיב השם יתברך את שופטינו כבראשונה כמבואר במדרש תנחומא פרשת משפטים, ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

לכד ובעשותו ג"פ כוחה אחיה האבנר מש"כ בעשותו אלו הדברים הוא מחליט כל הנשמה וכורחה ממקורה חיו : וכן המחליט את השבט דלמתי בעלמא הוא תנא חמירא ליה שבח כעוב"ל ולחד גירסא מעב"כ וכל מיני חיובול שבת הן תמורים מחד לא מבעיה בצבאיה ומלחמות שהן מדלורייחא ומתן יש בןן כפולת או כרת וכדומה הלא אף גם בעשותן שהם דבוקי מ"מ כיון דלבידא דחילול שבת הוא הוא ג"כ חמור מלאד וארז"ל כל העובר על דברי חממים חייב מיתה וכדומה לזה שאר עבירות התמורות הכוללת כל הנפש . ויש עון חמור מכל אלו לעינן כמה עניינן והוא מי שפחד דייני ישראל והולך לדיון אשר ישר בעיניו ולאחרו רז"ל הכי זה ממקף ומגדף וכאילו הכיב יד בצורה מרע"ה מחלל את הכסף ומייקר שם האלילים להכניח ח"ו והכי זה דבר חמור מאד אשר אין שמויה ובעו"ה שכיח זה עשה עבור אשר לבלי יוכלו דייני ישראל לכוף ולהזמין לבעל דין ולכן מהרה שאין כפייה על הדבר כס מסרדין והולכין כו' :

והוסב בעיני המלך כסא הזה וכל הארץ שמעו את יוסי הכסא ומתקבצים מדיר להסחכל ביוסיו של הכסא ויהי זאת לכבוד גדול אל המלך ויהי הכסא חביב מאד למלך ככה עשוי ויוסף עוד האב עבד אשר האבנו כנפשו ממש . ויהי היום אירע פשט ארע שאלך למלחמה ולא הגליתי אז כפעם בפעם ונשנה בנו של אוחו האובד ויחזור לביתו ויחאבל בקרבו על בנו ולמלך לא הגיד לבקשו על בנו מחמת כי ה' אוהב למלך מאד ולא נח יוס' ויליה בערבי המלך ומלחמתויו ומחמת רוב הנושח שה' לו מהמלך לא הגיד לו כלל הדבר ההוא . ויהי כי זקן אוחו האובד ידע אשר הגיע עמו אז בא אליו המלך עם כל שריו ועבדיו והתחיל המלך בוכה מאד כי צד לו עליו פרידוהו כי האבד נפשו אהבו . וכדלוח אוחו האובד אף הוא חביב מאד בעיני המלך אמר לבנו הנה הגיע העת שיבקש למלך על אודות בנו ויאלץ למלך זכור נא אשר התהלכתי לפניך ולחמתי כל מלחמותיך ושמתי נפשי בנפשי וגלחתי חמיר והנה פעם ח' נסבה בני במלחמה ועמה חזבור לי את כל אשר עשיתי והסדה את בני ממקום אשר הוא שבו שם ויבך ויחמץ לפני המלך והבטיחו לו המלך וישבע לו על הדבר ההוא ויהי אחרי עתו זכר המלך את הנפשו והלך בעצמו וכו' בן כל חייליו ויהלך בזרוע נפשיה לאוחה המדינה והנולח ממש את בנו של האובד והביאו אליו ויהי חביב לו כבבת עינו בזכרו חמיר מעשי אביו אשר עשה חמיר בשביל המלך ובדלוחו לפניו חמיר את הכסא הגדול והיה אשר עשה לו אביו ומה עשה המלך נסל אוחו הבן והושיבו אליו על כסא המלכה הו ויאלץ לו אחר רחמי והגון ונשחב עמי על כסא כו' כי זה הכסא עשה לי אביו והורגל כך עם המלך כמה זמנים והמלך הסכים לו כל האסכרותו למאוח ולאלפים . אמנם אוחו הבן לא חסס ה' ואירע לו פשט אחס שה' צריך לו מעות ומחמת מיטעו חכמתו לא הבין שיאלמר למלך האסכרותו ובידאי יתן לו כהנה וכמה ותשם ויבקש מחבולות מהיבן יתן מעות מה עשה הלך וסבר מהכסא התלכה הו ויאלץ לו וכל הזיורים היפים והצנים טוביה שה' שם ומכרם עד שנאלץ הכסא שגומה תעלות מיוסיה ואח"כ לקח הכסא הנשאר ומכרה ג"כ . ולא די בזיון וקפץ שמכר כסא המלך ועברה אף גם זאת שנאכרה לשואח המלך ובעל מלחמתו ויהי כשנה אוחו השואח על כסא המלך היה אשר ה' שמעה בכל הארעות נפגאה בעצמו וזכריו בכל המדינות כי הוא מלך ויקבצו אליו אנשים לרכנות וימלך עליהם והי בעל מלחמתו של המלך . והנה זה בן האובד צטיוחו בתחלה חביב מאד למלך היו לו לויים הרבה בעלי קאה שקלוחו מאד על אשר גדלו המלך מעל כל כשרים ויתפשו לו חמיר עילות וישעו לו עלילות דברים כפי המלך והשרים ויהי כשנת המלך על הכסא לנפשו ילא סמיר זכאי בדיע גדלות המלך את הכסא ביוסיו עליו תזכר כי זה הכסא התלכה אשר עשה לו אביו של זה ומכר גם בשאר משפטים אשר אביו עשה לו ושוב לא היה יכול שום שר לרדב עליו וצדה לפני המלך . ויהי היום אשר שטיבר הכסא ומכרה אירע הדבר שנחטור עליו עילול ומשפט

ומשפט לפני המלך והחטורו עליו לויים דברים ומעלילי . ויהי כדלוחו כך התחיל בוכה ואומר לבנו מה אעשה אהה בכל עת שהיה כזאת עלי יגלתי בעבור כסא המלכה וכן עתה לא די שאין לי פניגור אלא אף גם יעשה קטיגור כי בחזיר אלו העלילות והמלך יסב לפספי יפקוד ג"כ בדבר הכסא אשר עשיתי ומה אעשה עתה . ויהי כי הלך וביכה נא לו איש אחד ויחן לו ענה שנאמר כך פסס יתחיל דבר המשפט ויראה לפדות את הכסא מאת שואח המלך ואת אשר שיכר יראה ויבקש איה אומן פוב שיחנקו כאשר היה בתחלה . ויעשה כך וישב לו המלך לאחור כנראשונה ויגל . אהה זה הוא המשל ידוע כי הוא דבר כדו מלב כדו לקרב כל הענינים אל השכל אבל הנמשל הנה הוא דבר אחמי והוא אשר אירע לנו ממש . אחד היה אלע"ה והוא היה לזבד . המלך מאד ולחם כל מלחמתויו בידוע כי האדם לא נברא רק כדי להלחם מלחמתו ויהי"ה וחו עיקר בריאת האדם במ"ש הסמ"ג בהקדמה ולאע"ה נלחם חמיר מלחמה זו וחסיד נלח לרוב השלחו ודקתו ונכרתו עד שקלחו הקב"ה אברהם אברה"י ותלמד כל אלה המלחמות עשה אלע"ה כסא כבוד למלך הכבוד והכסא ידוע מה הוא והוא שאמר הכי דקד ומשפט מכן כסאך נחבאר ששני דברים אלו דקד ומשפט הוא הוא כסא של הקב"ה ודברים האלה עשה ותיקן אלע"ה כמ"ש כי ידעתיו למען אשר יהיה את בניו כו' לשמות דקד ומשפט וזהו הכסא היפה שפשה אלע"ה להקב"ה אשר אין כסא זו בכל העולמות בלתי לה' לבדו ויוסף עד הקב"ה אהבו . פעם ח' אירע שלג נלח את המלחמה כפעם בפעם ונשכל קאת בצמה אדע ונשנה בנו הייט שגזר על בניו ידוע חדע כו' אח"כ יקא אלע"ה מהקב"ה על אודות ישראל לפדוים ממתי' מבור שבני והבטיח לו וכרה עמו בריח תבועה על הדבר הזה . ויהי אחרי פוח אברהם זכר הקב"ה את אברהם תבועה דילג את קצו ונגלה בכבודו בתוך מלרים ויפדה את ישראל מביח עבדים וקירבם אליו ונשחב חביבים לו מאד בזכורו חמיר משפי אבוחיו וכדלוחו חמיר הכסא היפה אף מניס אשר עשה לו אביו . ועד זאת ולקח את ישראל והשיבן אליו על הכסא הוא הענין פשיכ"ב בקרב אלהים יעשו ואלמר אלהים נבב בעדה אל שהיבוי דייני ישראל על זה הכסא ואלהים נבב עליהם ואמר שהי' כי כדאי הם לשבח על זה הכסא כי הוא אשר עשה אבותם וממיר גדלות ממי"ה הקב"ה דקד ומשפט שהוא הכסא אשר עשה א"ל א"ז ישראל חביבים לפניו מאד . וכאשר נבדחו נחפוללים עילות וקמפונים בישאלו כלמרו ויהי היום ר"ה ויבואו בני ישראל כו' ויש שם מיימיו"י ומשמאילים והקב"ה יושב על כסא המשפט סנה כשנתו על זה הכסא מיד חזר לפניו שז הכסא עסק אלע"ה ומיד הוא וזכר גם כל מעשיו האבות ומתמלא רחמים עליו ושוב א"ל לשום חקשנד ללמד חובה . אכן ברוב ימים מה עושים מקאח אביו ישראל כפיס לו דין עם בניו ומדומתם לו שנמקסו אחר זוכה יותר ממה שיחכה בדיני ישראל והוא צריך למעו ואין לו שכל ובינה למר אל לבו הנה משולם

הקב"ה מזמין לו כל זכרי הוא הן ומפסדן מקרני רחמים כו' וגם עמה ודאי יתן לו כל זכרי ומה אריות כמה שאולית ממון שלא כדיון חורה הנה גדלתי הקב"ה ישלים לו ויחסר לעשה עולה מהקצוב לו ברי"ה ויהי"ה . אהה היע"ה ממחלל את עינו מלהבזוק בדבר זה אלא מחמת שמחללה למעו משכר את הכסא שהוא המשפט ומסרד בתשפטי החורה ולא זו בלבד שמוכר את הכס' לשואח המלך הוא ענין חמיר ה"ז מחלל את הכס' ומייקר שם האלילים להכניח שוא' כי לא כלכרוו טרם ואויביו פלילים כשאויביו פלילים זהו עדות לעילוי ירחם נמלא הבישו נא ואלו אחינו ביח ישראל מה עתה זה הכולך מדייני ישראל למקום אשר עבור מעוה שמחללה הוא לוקח הכסא מאת מלכנו מלך הכבוד ומוכר לשואח שלו ויושב השואח על כסא המשפט ויעשה מלך ח"ו וזהו ענין עדות לעילוי ירחם . והנה נשחב כו' הגיעו ימי הדיון הללו ויצונו בני האלהים להשיב ולקשנר והחטורו עליו ג"כ עתה בעו"ה נחום נזכרות אהה על אהה אשר לא שערסם אבוחיו מעה גלות הארץ נלוחו אשר אחנו רואים הסחכלו נא כ"י שהיה דיון חורה עבד בישאל לא היו אלו האר' והגיו"ו' ומאח אשר החזירו ישראל למסד בדייני ישראל מן א"י והלאה מהחלשות בצירות בכל יום ויום עד אשר יארוח עברו רשע וא"ל לפבול כלל כאשר אחס רואים בעיניכם . ו' לן היינו א"י ד' זמרכי' לבית המקדש ועדיין הוא מרקד בנינו כי לא חרבה ירחלים עד שלא עשו משפט בחובה כמאמר רז"ל וכת"ש הביאו יתום לא ישפוט כו' ועד דוכתי טובי שהביחם על דבר המשפט ומחמת זה נחבאר ירחלים בעו"ה וזה ירחם הפסוק ירחלים הבגוה כעיר מחוברה לה יתדיו ר"ל אחמי ירחלים בתרקה וקיומה וטובו עגד ירחלים של מעלה ועליו שם שפטים להודות לשם ה' בעת כי שמה יסבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד שהם דנו דין חורה ואח"כ כאשר פסקה זאת נחבאר בעבור זה וגם בעבור שאר עומוה כי כל עת שהיו ישראל עתה משפט ודקד א"ז לא נחבאר ירחלים גם בעבור שאר עבירות וכמש"ל כי בכל עת שיכר הקב"ה על כסא המשפט שפשה אלהים או בסחוקו כל מלמדי חובנה וזהו שאר"ל בזמן שיש דין למסה א"ז דין למעלה מספט האמירי וזהו עמנו מאמר הכתוב האופכים ללענה משפט ודקד לארץ האיתו כו' ואספתי את שלומי מאת השם הזה את האסד ואת הרחמים ופירש"י ז"ל בזכות הדקדק ומשפט עשה לפני אברהם נחתי להם חסד ורחמים שנאמר ויארשתי לו בנדק ומשפטם נחמד וברחמים עשה שיהם היתכים ללענה משפטם ויאלקדק לארץ האיתו אספתי מהם החסד והרחמים ע"כ אהה זהו כל דברי המשל והמשל שאמרת . וענין הסיכה המשפט ללענה שהזכיר ולא אמר שאינם עתים משפט כדקד שאמר בנדקק עמיתים חרבה לארץ דהיינו שאינם עתים דקדק וגבי משפט אמר שהיבוי' אוחו ללענה הדבר ברור שהכוונה לכל דברי המשל שאמרת דהיינו שמשלויחם הדיון מדייני ישראל ונחמיה הכסא לשואח המלך . ועתה אחינו מה נעשה כי זה הכסא שהיה לנו חמיר לפנינו נבח קיסרוג עתה לא די שאין לנו סניגור

מלשון קדשו של הנודע ביהודה מהדו"ת סי' ק"ב, ואף שכאשה שנשתטת אין נותנין התרה להבעל עד שישליש הכתובה, כמבואר בבית שמואל סי' א' סקכ"ג שאני התם שהיא אנוסה, וא"א לה לקבל גט שהרי נשתטת, אבל בזו שיכולה לקבל גט אלא שהיא מסרבת, אין כאן חיוב כתובה על הבעל - ושם לפני זה כ' באותה תשובה - דאף שמתרצית לקבל גט כשירבה לה מוהר ומתן דינה שוה למי שאין רצונה לקבל גט כלל, דאטו תרקבי דדינרי יתן לה ואין לדבר סוף, וא"כ מכש"כ כשגוזלת ילדיו וביתו, וגוררתו לערכאות, פשיטא שאין לה גט ולא כתובה, וכמ"ש המהרש"ם [ח"ד סי' קכ"ו] וק"ו ב"ב של ק"ו מוסרת, והרי כ' בכסף הקדשים [סי' כ"ו] על הרמ"א ס"א, דמי שהלך לערכאות בלי רשות ב"ד, הו"ל יצא מן הדת, ואין לצרפו לעשרה, ודנין אותו כדיני בן נח, דהו"ל נטי' מהאמונה, ולכן כתיב דרך אמונה בחרתי משפטיך שויתי, דלעם בניי המצוה לדון במשפטים שהודיע לנו השי"ת, ולא במשפטים שע"פ השכל, ע"כ. ושם בנוב"י סיים ולא שייך בזה שמתרצית לקבל גט, והרי היא מסרבת, וקם הדבר על דת ודין להתיר מוהר"ר פלוני לישא אחרת. ע"כ. והביא פסק הגאונים ר' רפאל הכהן בעל תורת יקותיאל, ואחריו הגאון הלוי, והסכים עמהם.